

משרה עד קדושי המלחמה: הפשט והעומק של הקבורה באדמה

למה החיים מוסרים נפשם למען המתים? מה הערך הקריטי לאיסוף חלקי איברים לקבר ישראל, תוך סיכון ממשי של החיים לאורך ימים? הרי נותר רק חומר דומם שאינו מודע לשאלה איפה הוא קבור. התמיהה מתחזקת לאור המקורות המעצימים את חשיבות הקבורה: מה הקבורה כל כך קריטית?

ב"ה | פרשת חיי שרה | תשפ"ה

בתוך ים הגבורה של השנה האחרונה, תופש מקום נאצל המאמץ להבאת המתים לקבר ישראל. טובי החיילים מטובי החטיבות בצה"ל מוסרים נפשם למען הבאת חבריהם הנרצחים לקבורה. אחד הרגעים הזכורים במיוחד מהשנה האחרונה התרחש במוצאי חמשה עשר באב, כאשר חיילי אוגדת 98 המובחרת ירדו לתוך מנהרת טרור בתוך שכונה מאוכלסת בחאן יונס, על מנת להוציא גופות 6 חטופים קדושים: אלכס דנציג, יורם מצגר, אברהם מונדר, חיים פרי, יוגב בוכשטב ונדב פופלווול.

הקרבה למען המתים הגיעה לשיא הרואי לפני עשר שנים. בחודש מאי 2004, חיילי חטיבת "גבעתי" פעלו במרחב "ציר פילדלפי" לפיצוץ מנהרות החמאס וטיל שנורה מרפיח פגע בקציו וארבעה לוחמים שנהרגו במקום. חלקי גופות הקדושים הי"ד, עפו למרחק והתפזרו אל עומק החולות בציר פילדלפי .

החברים מהחטיבה התעקשו להעניק להם כבוד אחרון. עשרות חיילים זחלו על החול באחת מנקודות החיכוך המסוכנות בעולם ובמשך שלושה ימים חיפשו אחרי איברי חבריהם. צעד אחרי צעד התקדמו באיטיות, כאשר הראשונים חופרים בחול והבאים הופכים את האדמה ומחפשים בתוכה. הם הותקפו בטילים תוך כדי החיפוש ועוד שני חיילים קדושים שאבטחו את המבצע מאחור נהרגו, אבל הצעירים סירבו לוותר, עד השלמת האיסוף והבאת הממצאים לקבר ישראל.

והשאלה הפשוטה היא: למה החיים מוסרים נפשם למען המתים? מה הערך הקריטי לאיסוף חלקי איברים לקבר ישראל, תוך סיכון ממשי של החיים לאורך ימים? הרי נותר רק חומר דומם שאינו מודע לשאלה איפה הוא קבור והאם זכה להיטמן בירושלים עיר הקודש או בחולות עזה?

התמיהה מתחזקת לאור המקורות המעצימים את חשיבות הקבורה, כמו תביעת יעקב מיוסף, "אל נא תקברני במצרים ושכבתני עם אבתי וקברתני בקברתם". יותר מזה מובא בספר ויקרא: כהן גדול שאינו נטמא אפילו לקרוביו הראשונים, נטמא לקבורת מת מצווה המושלך בדרך ואין לו קוברים. עוד מובא בהלכה כי ה"אונן" שמתו מוטל לפני הקבורה, פטור ממצוות וברכות עד אחרי הקבורה, כדי להעניק כבוד למת בכך שעסוק רק בצרכי קבורתו. וראוי לברר מה הקבורה כל כך קריטית?

להבדיל, דיוגנס, הפילוסוף היווני, ביטא את התמיהה היטב. הוא אמר לתלמידיו שהם רשאים להשליך גופתו בשדה. הם הזדעזעו: 'אבל עופות השמים ינקרו את גופך?'. 'אז תשאירו בידי מקל להיאבק בהם'. 'אבל תהיה מת?'. -"נו", השיב, "אז מה אכפת לי מה יקרה עם גופי?".

בהערה[1] הובאה דילמה מרתקת המעצימה את הנושא.

1. הרה"ג יצחק זילברשטיין קיבל שאלה מטלטלת מתושב בני ברק (והערב נא ב): בתקופת המלחמה הנוראה בפולין, אימו נהרגה בידי הנאצים, ואביו והוא כילד קטן הסתתרו בבית שכנה שאינה יהודייה. כדי להיעלם מעיני הנאצים הם הציגו עצמם כנשואים ואולם במשך הזמן החלו לחיות יחד והיא ילדה בן נוסף – שאינו יהודי.

אחרי המלחמה היגרה המשפחה לאמריקה והתעשרו. הוא, הבן הגדול, לא מצא מקומו ביניהם ועלה לארץ וחי בירושלים ואילו אחיו הגוי נותר עם אביו.

כאן[2] התייחסות לשאלה כאשר הנפטר ציווה בצוואתו שלא לקוברו ולשרוף את גופתו ח"ו, וכאן[3] סיפור מיוחד במינו.

פרשתנו היא המקום המתאים לדון בכך. פרשת חיי שרה מספרת בפעם הראשונה על המאמץ להביא אדם לקבורה. כבר בפרשת בראשית נאמר "מעפר באת ואל עפר תשוב", אבל השבוע מקדישה התורה פרשה ארוכה בת 18 פסוקים לתאר את המשא ומתן הממושך שמנהל אברהם לקבורת שרה במערת המכפלה והסכום האדיר[4] של 400 שקל כסף שמוציא לקניית הקבר.

אבל הפרשה מספרת הרבה יותר. עיון נוסף מגלה עובדה מדהימה: אברהם מחדש את עצם חשיבות הקבורה המכובדת למנוחת עולם, לעומת מנהג האומות שהיה אחר לחלוטין.

מיתת שרה כרוכה בתעלומה שמעסיקה את המפרשים אלפי שנים: מה שרה עושה בחברון? איך מתה בחברון והרי פשטות הפסוקים הם שאברהם ושרה גרו בבאר שבע?

1. בראשית כב-כג: וישב אברהם אל נעריו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע וישב אברהם בבאר שבע... ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען, ויבא אברהם (מבאר שבע, רש"י) לספד לשרה.

הפרשה הקודמת בתורה, פרשת העקדה, הסתיימה בכך שאברהם ונעריו שבים אל באר שבע. התורה כופלת בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים: "ויקמו וילכו יחדיו אל באר שבע **וישב** אברהם בבאר שבע", ומשמע שאברהם ושרה גרו בבאר שבע. אולם הפרשה הבאה בתורה, פרשתנו, מספרת ששרה מתה בחברון. התורה אף ממשיכה "**ויבא** אברהם לספוד לשרה" ורש"י מפרש "מבאר שבע", שכן כאמור אברהם היה שם לאחר העקדה. וכל אחד תמה, אם אברהם יושב בבאר שבע וצריך לבוא במיוחד לחברון לספוד לשרה, מה שרה עושה שם לבדה?

רש"י מפרש שבאמת מקום מגוריהם היה בחברון. 12 שנים לפני העקדה, אברהם ושרה חזרו מבאר שבע לחברון ולכן שרה מתה במקום מגוריה. ומה שאברהם שב לבאר שבע לאחר העקדה, זאת הייתה חזרה זמנית לצורך מסוים בלבד. ספר "מעשי ה'" לרבי אליעזר הרופא, מוסיף הסבר לפיו היו לאברהם שתי כתובות מגורים: בחברון היה מעונו הפרטי, לצד שרה, ואילו בבאר שבע היה המלון שניהל ומקום המסחר והמרעה של צאנו הרב, בסמיכות לארץ פלשתים, שהייתה אזור המטרופולין המרכזי. ואחרי העקדה שב אברהם זמנית לכתובתו העסקית בבאר שבע.

האלשיך מעלה אפשרות נוספת: אברהם חשש לשוב הביתה ולספר לשרה מה אירע עם יצחק, כדי שלא תיבהל ותינזק (כפי שאירע בפועל) ולכן התעכב בבאר שבע, עד שיעלה במוחו פתרון ראוי.

חלפו השנים והוא מקבל מכתב מאחיו הגוי, לפיו האב נפטר והשאיר לשניהם ירושה בסך 50 מיליון דולר. 25 מיליון לכל אחד. אחיו הוסיף שהוא ממתין לו ללויה.

הוא טס במהירות וגילה שהאח קנה קבר בבית העלמין הנוצרי ליד מקומה של האישה. פרץ ביניהם וויכוח סוער: זה אומר 'אבי יהודי וייטמן בבית עלמין יהודי' וזה אומר 'אבי חי עם אישה נוכרייה וייטמן לידה'. בהליך בוררות בבית המשפט, העלו השופטים את הפתרון "גזורו": לשרוף את גופת האב רח"ל ולחלק את האפר בין שני מקומות הקבורה... בסערת נפשו הציע לאחיו 50,000$ תמורת קבורת האב בחלקה יהודית, אבל האח הסכים בתנאי שיוותר לו על כל חלקו בירושה.

כעת נפשו בשאלתו: האם עליו להוציא 25 מיליון דולר כדי להביא את אביו לקבר ישראל? תשובת הרב מפתיעה: "כן", משום שנפסק בשולחן ערוך (חו"מ סימן רנג סעיף לא) שירושת האב משועבדת לדמי הקבורה ורק אחר כך מחולקת הירושה. [הדבר דומה לחוק המקובל שאם הותיר האב חובות לבנק, הם נגבים ראשונים מכספי הירושה לפני החלוקה לילדים].

יש חולקים על הפסיקה, ראו כאן: http://beinenu.com/sites/default/files/alonim/90_05_79.pdf, שכן האב (שגדל כיהודי שומר תורה ומצוות ויודע חומרת חיים עם נוכרייה) וחי עימה עשרות שנים ואף ביקש להעביר חצי מירושתו לבנו הנוכרי, הוא מומר לדבר עבירה שאין חובה להתעסק בקבורתו, ועכ"פ לא להוציא סכום עצום כזה. אבל ברור שעצם הדיון הוא מבוא מצוין לנושאנו כאן.

2. אין תוקף הלכתי לצוואה כזו, משום שהאדם אינו בעלים על גופו. הגוף הוא החפץ היחיד בעולם שניתן לנו **כפיקדון** ו**השאלה** ולא בבעלות ולכן אין האדם רשאי להזיק לגופו או להכותו וכו'. ראו לקוטי שיחות לד/שופטים.

3. הרב דוד חדד הוא משלוחי הרבי לבנגקוק, תאילנד. הוא מספר: "ביום שני כו אייר תשע"ח, 14 במאי 2018, קיבלתי מחברי יוסי מארץ ישראל, תמונת מודעת אבל של יהודי בשם שלמה שנפטר בתאילנד והלווייתו אמורה להתקיים כאן בימים הקרובים. הוא התעניין האם כבר הייתה הלוויה ואני לא הכרתי דבר כזה. ביררתי אצל שאר השלוחים ואיש לא ידע על לוויה מתוכננת. היה ברור שמשהו לא כשורה.

יצרנו קשר עם משפחתו בארץ, עד שאחיו גילה כי שלמה ביקש לשרוף את גופתו רח"ל. ביקשתי יותר פרטים להבין מי היה האיש וגיליתי כי שמו ומספר הטלפון שלו שמורים אצלי, תחת השם "שלמה סוי 15", שלמה מרחוב סוי 15. התקשרתי שוב ושוב למספר הטלפון, עד שענתה אישה מקומית. הבעתי צער על פטירתו והיא הביעה אכזבתה מכך שאף אחד מחבריו ומשפחתו לא יצר קשר כבר 4 ימים מאז שנפטר. באדיבותה הזמינה אותי לטקס השריפה ל"ע המתוכנן להתקיים במנזר המקומי ביום שבת הקרוב... ביקשתי ממנה להיפגש בדחיפות ושוחחנו אודות שלמה המנוח. הבנתי שהוא לא השאיר צוואה להישרף, אלא שמתוך אמונתה חשבה שזה הדבר הנכון עבורו. שוחחתי עמה ארוכות והסברתי את חשיבות הקבורה במחשבת ישראל, עד שהסכימה לשחרר את גופתו עבור הלוויה היהודית שהתקיימה למחרת.

הדבר המדהים התגלה לי בהמשך: ישבתי עם עצמי וניסיתי להיזכר איך נוצר הקשר בינינו. נזכרתי שהוא התקשר פעם לאחי, הרב מויישי, אף הוא מהשלוחים כאן וכיון שאחי לא היה בעיר, השיחה עברה אלי. שוחחנו על ענייני דת ואמונה, ובתוך הדברים הזכיר כי הקשר בינו ובין אחי, נוצר על רקע העובדה שחברו נפטר בצ'אנג מאי והוא ביקש מאחי סיוע להביאו לקבורה. כך שהחסד שעשה בזמנו עם חברו, הועיל לו עצמו באותו עניין...

4. בפרשת וישלח מסופר שיעקב קנה **במאה קשיטה** חלקת שדה ענקית בשכם שהספיקה לו ולנשיו ואחד עשר ילדיו ולכל עדרי החי שהביא מלבן. הגמרא (ראש השנה כז,ב) אומרת שקשיטה היא "מעה כסף" ועשרים וארבעה מעה הם שקל כסף אחד. הוי אומר שמאה קשיטה הם **ארבעה שקלי כסף** וארבע מעות. וכאן מבקש עפרון על מערת קבורה אשר "בקצה שדהו" **ארבע מאות** שקלי כסף, **פי מאה** ממחיר חוות הענק בשכם.

רש"י: 'וישב אברהם בבאר שבע' – לא ישיבה ממש, שהרי בחברון היה יושב, ששתים עשרה שנים לפני עקידתו של יצחק יצא מבאר שבע ובא לו לחברון [ולכן רק התיישב זמנית בבאר שבע].

אולם, כמובן, דברי רש"י אינם חלקים, שהרי התורה מדגישה פעמיים: "ויקמו וילכו יחדיו אל באר שבע וישב אברהם בבאר שבע". לכן הרמב"ן ועוד מפרשים חולקים וסוברים שמקום מגוריהם בבאר שבע.

רמב"ן: צוואת העקדה הייתה בבאר שבע כי שם דר ולשם חזר, כי כן כתוב בתחלה 'ויטע אשל בבאר שבע' ואמר 'ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים' והיא באר שבע שבארץ פלשתים. לכן עשה בדרך לעקדה ג' ימים, שארץ פלשתים רחוקה מירושלם ואילו חברון בהר יהודה וסמוכה לירושלם.

אולם לפי זה חוזרת השאלה, כיצד שרה הגיעה לחברון ומתה שם?[5]. אברבנאל כותב דבר מחודש:

אברבנאל: כאשר ראה אברהם שהוא ושרה היו זקנים באים בימים חשש שמא ימותו מהרה ולא היה להם אחוזת קבר בארץ כנען, ולא רצה להיקבר חוץ ממנה. ולפי שהיה מקובל אצלו שהיו אדם וחוה נקברים במערה, שלח את שרה לקנות את המערה כדי **שלא יתגאה עפרון בראותו אברהם שואל אותה למכירה**, והיא בבואה לחברון מתה והוצרך הוא לבא מבאר שבע לספוד לשרה ולבכותה...

הכול סובב סביב קניית מערת המכפלה. אברהם רצה כל השנים לקנות אותה לקבורתו וקבורת שרה, אבל חשש **שמא עפרון לא ימכור**. כאשר הזדקנו ולא היה יכול לדחות עוד את הקנייה, שלח את שרה שהייתה פחות מוכרת ומעוררת שאלות, לעשות זאת. ובדיוק כשהחלה לעסוק בכך נפטרה[6].

עד כמה שדבריו מחודשים, יסודם כתוב בזוהר הקדוש. הזוהר מעלה את השאלה המתבקשת: מדוע אברהם מתעכב עם קניית המערה עד לאחר פטירת שרה – דבר שעיכב את קבורתה עם המשא ומתן המייגע – ולא עשה זאת שנים קודם? הרי אברהם גילה את סוד המערה **38 שנים לפני כן**?

זוהר קכז,ב: כשהיה רץ אחרי העגל לארח האורחים, ככתוב 'ואל הבקר רץ אברהם', אותו בן בקר ברח עד המערה ונכנס אברהם אחריו וראה מה שראה.

שם קכז,א: ראה דמות אדם הראשון וחווה שקבורים שם ונפתח לו פתח של גן עדן שם... וראה אור שמאיר במערה ונר אחד דולק ואז התאווה אברהם למדורו במקום ההוא ולבו ורצונו היו תמיד במערה. ואם תאמר למה לא רצה אותה עד עתה? כדי ש**לא ישגיחו בו**, הואיל ואינו צריך אותה לקבורה. וכעת שנזקק לה, אמר הגיע השעה לבקשה.

אברהם גילה את קיום וסוד המערה, בשעה שאירח את שלוש המלאכים. דהיינו שנה לפני לידת יצחק שהיא **38 שנה** קודם העקדה ופטירת שרה. כיצד הולך אברהם עם הסוד כל השנים ולא ממהר לקנות את המערה? הזוהר עונה דברים סתומים: אברהם חשש שהם **ימנעו את הקנייה** ולכן דחה את העיסוק בכך עד מות שרה כשמתו מוטל לפניו ואין להם ברירה מלבד הסכמה.

והשאלה היא מה הציק להם? הרי המקומיים לא ידעו את סוד המקום שהתגלה לו ב'מקרה' לחלוטין ומה אכפת להם למכור חתיכת קרקע בכסף מלא?[7]

המלבי"ם מביא דקדוק נפלא שמבאר הכול ומעניק מבט חדש על הדיון הארוך בין אבהם לבני חת: אברהם מבקש עסקה **שלא הייתה מקובלת על העמים** ולכן לא היו מסכימים לה – לולי מתו כבר מוטל לפניו או דרך התחכמות ששרה התמימה מבקשת את העסקה. נשים לב לחילופי המשא ומתן:

2. בראשית כג: וידבר אל בני חת לאמר... תנו לי **אחזת** קבר עמכם... ויענו בני חת את אברהם... במבחר **קברי־נו** קבר את מתך... ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת... שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר... בכסף מלא יתננה לי בתוככם ל**אחזת** קבר... ויען עפרון החתי... **השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה**... **פרשת ויחי:** קברו אתי אל אבתי... אשר קנה אברהם את השדה מאת עפרן החתי **לאחזת קבר**... ויקברו אתו במערת שדה המכפלה... את השדה **לאחזת קבר**.

אברהם מבקש מבני חת לרכוש "אחוזת קבר" והם עונים **לא** דיפלומטי. הם עוטפים במילים יפות את התשובה השלילית. הוא מוזמן לקבל "קבר" ולא "אחוזת קבר". אברהם מעלה את רמת הדרג ומבקש לפגוש את הדמות הבכירה בשטח, עפרון בן צחר שהיה ראש העיר. הפעם מציע תשלום מלא עבור "אחוזת קבר" ועפרון נענה ומבטיח את השדה עם המערה שבתוכה. נושא "אחוזת הקבר" כה חשוב, עד שפרשת ויחי מדגישה פעמיים כי יעקב הובל אל "אחוזת קבר" ולא ל"קבר".

בני חת היו מוכנים לתת "קבר", בור לטמון בו ואילו אברהם רצה שליטה על שטח הקבר מסביב. שכן האומות היו טומנים את המת

---

5. הרמב"ן עצמו כותב שמיתת שרה התרחשה זמן רב אחרי העקדה (שהייתה בזמן שגרו בבאר שבע) ובינתיים אברהם ושרה עברו לחברון. אולם הדבר אינו מתאים עם הגישה הידועה, לפיה שרה מתה בעקבות העקדה.

6. עצם דברי האברבנאל מתאימים עם מדרש ידוע: "זממה שדה ותקחהו – לקחת את מערת המכפלה". עולה התמיהה: כיצד שרה "זממה" את קניית המערה שהתרחשה אחרי מותה? לדברי האברבנאל מובן היטב.

7. התמיהה גדולה לאור דברי הש"ך, שהמילה "(עפרון בן) **צחר**" שנקראת כמו "צוחר" היא בגימטרייה "דש", משום שהמערה נתפסה כמקום שמסתובבים בו שדים וחושך וערפל שלט שם. הקב"ה גרם זה כדי שאיש לא ייכנס ויחלל קדושת המקום ורק לאברהם נגלה סוד המקום שנר דולק בו.

כדי שהגוף לא יסריח ויפגע בכבוד החיים ואחרי משך זמן היו אוספים את העצמות וקוברים אחרים. (בכך מבארים את הלשון "איש ממנו לא יכלה מקבור **מתיך**", לשון **רבים** כי הוא מוזמן לקבור מתים רבים. והדברים תמוהים: הרי בא לקנות קבר לאישה אחת ל"ע ומדוע מציעים למכור מתים רבים? וכי שמעתם על חברא קדישא שמאחלת 'להתראות במתים הבאים'?!... אלא רומזים לו כי יוכל לקבור באותו מקום עוד מתים, לאחר רקב העצמות בפנים).

מנגד, אברהם דורש גם את קניית הקרקע סביב הקבר, שכן בכוונתו לקבור את שרה למנוחת עולם ולא לגעת בעצמותיה. כך שאברהם מחדש את עצם מושג הקבורה היהודית: בעוד שאצלם הייתה הקבורה רק בור לאחסן בו את העצמות ולא משנה איפה לקבור, אצל אברהם, הקבורה היא מקום מנוחת הגוף לעולם ולכן צריכה להיות במקום הנעלה ביותר וללא תזוזה עולמית לעצמות.

מלבי"ם: בני חת חשבו כי מתים בל יחיו לעתיד לבוא והקבורה היא רק לפי שעה משום בזיון החיים ומשום הסרחון ואח"כ היו מפנים הקבר... על כן ביקש 'תנו לי **אחוזת** קבר'... ואילו בני חת שלא האמינו בזה היה די להם הקבורה לפי שעה ואמרו 'במבחר קברינו קבור' ולמה לך 'אחוזת קבר'.

אפשר לבאר שזאת כוונת הזוהר והאברבנאל האמורים לעיל: היות שאברהם ביקש דרישה שהייתה נגד המקובל שם, לכן אברהם חשש לקנות את המערה מבעוד מועד. וכאן עולה התמיהה המרכזית בה פתחנו: מהי חשיבות הקבורה העולמית ובמקום מכובד דווקא?

זאת הזדמנות מזוקקת לדון בנושא המהותי בתורת חב"ד: **מהותו של החומר.** זו שעת כושר לחפור לעומקה של הפיזיות עצמה, כשהיא נותרת מבודדת ומרוקנת מרוח הנפש המחיה את הגוף. הדברים מתבארים בארוכה בדרך מצוותיך מצות ציצית, ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר חלק ב מכתב ה.

נקודת העניין היא, **שאיפה שהאור מרובה - הצל עמוק. הגוף הגשמי שנראה כמו חומר פיזי מת ועכור הוא בעצם ריכוז האנרגיה הרוחנית הגבוהה ביותר.**

ב. הגמרא מרוממת את משמעות הקבורה לגבהים:

3. סנהדרין צ,ב: שאלה קלאופטרה המלכה [מלכת מצרים] את רבי מאיר: ידעתי שהמתים חיים לעתיד, דכתיב "ויציצו מעיר כעשב הארץ", אבל הם עומדין ערומין או בלבושיהן? אמר לה קל וחומר מחיטה, מה חיטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין, צדיקים שנקברים בלבושיהן – על אחת כמה וכמה.

הגמרא יוצרת דמיון בין הקבורה באדמה ובין גרעין חיטה שנשתל באדמה ונרקב בה וחוזר ומצמיח וכך הגוף חוזר ומצמיח מתוך האדמה. זו תפיסה מהפכנית: זריעת גרעין באדמה נועדה **לשמר אותו ומתוך הריקבון חוזר וצומח עץ ענק.** הקבורה משביחה את הגרעין לטווח ארוך ומביאה אותו לשיא. שכן יסודות החומר מתפרקים אל תוך האדמה ומקבלים את הכוח לחזור ולהצמיח שוב פי כמה. כך כאשר גוף אדם ובעל חיים נרקב באדמה, הוא הופך להיות "דומן", זבל אורגני, שהיסודות שלו נשמרים בתוך האדמה ובמקרים מסוימים אף **חוזרים ומייצרים חיים**, כמו רקבוביות צמחים או צואת בעלי חיים שנושאים יכולות אורגניות לחזור ולהצמיח.

אם כן, הקבורה היהודית לא נועדה להתפטר מהעצמות, כפי שסברו הגויים לשיטת המלבי"ם הנ"ל. ההיפך הגמור: היא הדרך **לשמר** את תאי הדנ"א לטווח ארוך (מעבר לשלד העצמות שנותר קיים ממש) ואחר כך יחזרו התאים ויצמיחו גוף שלם בתחיית המתים בקרוב ממש.

גשר החיים הרב טיקוצ'ינסקי חלק ב,יג: רקבון צמח או בעל חיים, עושה דומן, זבל, שכן חומרי היסודות של הצמח או בעל החיים נותרו **בלי שינוי יסודי** ורק נפרדו וחזרו למקורם. לכן בנתינת החיטה באדמה, לא רק שחוזר כל יסוד לתחייה אלא **מצמיח ומחיה הרבה יותר מבתחילה** ודווקא הרקבון מצמיחו ומרבהו. אולם שרפת הגוף (ח"ו) עושה אפר ומכלה את יסודות החמצן, המים, החנקן, הפחמן, לא נשאר שריד ופליט על הארץ. התנדפו ועלו אל האויר ומכל חומריו נשארו רק החלקים העפרוריים.

עלינו להעמיק ולחדור אל הלוז: מהי באמת חשיבות הגוף? מה מהות הרעיון בכך שהגוף עתיד לחזור ולצמוח בתחיית המתים והרי הגוף סיים תפקידו ולמה לא ניתן לו לנוח בשלום?

התפיסה התורנית הייחודית על הגוף, מתחילה בפרשת כי תצא: "לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי **קללת אלוקים תלוי**". **רש"י:** "זלזולו של מלך הוא, שהאדם עשוי בדמות דיוקנו, וישראל בניו הם. משל לשני אחים שהיו דומין זה לזה, אחד נעשה מלך ואחד נתפס לגזלנות ונתלה, כל הרואהו אומר המלך תלוי".

אדם מתועב שעבר אחת העבירות החמורות ביותר בפני עדים והתראה, כמו מסית לעבודה זרה ונפסק דינו לסקילה ותלייה. בכל זאת מצווה התורה להוריד נבלתו מהעץ לפני שקיעת החמה ולקוברו באדמה, "כי קללת אלוקים תלוי". ריבונו של עולם מתבזה כשהגוף מתבזה. שכן הגוף הוא פאר היצירה האלוקית. הגוף נושא חותמת של היוצר האלוקי שרק הוא מסוגל לברוא את המכונה שלא תיאמן כגוף האדם. כך שכבוד הגוף הוא הכבוד ליוצר הגוף.

הגוף הוא בפועל **השותף של ה'**. הידיים והרגליים הם סיבת בריאת העולם, הידיים מניחת תפילין, הרגליים רצות לדבר מצווה והגוף כולו מגשים רצון ה'.

אבל הרבה יותר: חומר הגוף נושא את **האנרגיה הרוחנית הגבוהה עלי אדמות.** בעוד שרגילים לחפש את הכוח ברעיונות רוחניים, כיום יודעים שהכוח האמתי נמצא בחומר הפשוט. כמות האנרגיה

שאצורה בכפית קטנה, אינה נמצאת ברעיון הנעלה ביותר ויכולה לפוצץ את כל מה שנמצא מסביב[8]:

לפני שמונים שנה, לפנות בוקר של ה-16 ביולי 1945, התאספו כמה שותפי סוד על יד העיר לוס אלמוס במדבריות ניו מקסיקו. הם חלקו ביניהם את הסוד הצבאי השמור אי פעם, שיכול להציל את העולם או להביא להחרבתו המוחלטת ח"ו: "פרויקט מנהטן", מיזם המחקר והפיתוח האמריקאי של הפצצה הגרעינית הראשונה בזמן מלחמת העולם השנייה.

בשעה 05:29 נשמע פיצוץ עצום בעוצמה השקולה לעשרים אלף טון חומר נפץ. רעם הפיצוץ הרעיד חלונות עד מרחק של 320 קילומטר משם, וכדור אש צהוב-כתום התפשט במהירות, ממנו היתמר עמוד עשן לגובה 12 קילומטרים אשר הלך והתעוות עד שקיבל את צורת הפטרייה.

רוברט אופנהיימר, הפיזיקאי היהודי שעמד בראש פרויקט לוס אלמוס ונחשב ל"אבי פצצת האטום", התבטא לנוכח הלהבה שהאירה את קרני הבוקר: "זה היה בהיר מאלף שמשות". האור היה בוהק פי אלף מאור השמש! שלושה שבועות אחר כך הוטלה הפצצה על העיר "ירושימה" ביפן והביאה לתחילת הסוף של מלחמת העולם השנייה.

אבל מה יצר את הפיצוץ העצום? מדהים: אנרגיה שנמצאה בתוך 4 טון אורניום, **חומר מתכתי פשוט הרובץ באדמה.** תגלית האנרגיה הגרעינית אומרת כי בכל מזלג או כוס, יש מספיק אנרגיה כדי לא להשאיר שום דבר שלם מסביב וליצור להבה חזקה פי אלף מהשמש! כל שנדרש הוא ידע כיצד לבקע את גרעין האטום הנמצא בתוך המזלג או הכפית ולייצר כוח פריצה אדיר.

אבל למה ללכת לפצצות וחומרי נפץ אם אפשר לדבר על חיים: האדמו"ר הרש"ב, מביא דוגמה קרובה לענייננו: טיפת האב הגשמית מאכלסת את הנפשיות הנשגבה על פני האדמה. זו הדרך היחידה להעביר את התכונות הנפשיות ולשכפל אדם. החומר הגס הוא תיבת האוצר המחזיקה בתוכה את הרצף הגנטי. בעוד שהשכל, התודעה והדיבור הם כוחות רוחניים נשגבים, הם אינם מסוגלים להעביר את עצמות הנפש, כמאמר העולם 'ראש אי אפשר לשתול'. הנואם המוכשר והחודר ללבבות ביותר, אינו יכול להעביר את תכונת הנאום עצמה על ידי הדיבור, אלא רק על ידי העברה פשוטה של דנ"א.

דוגמה נוספת מביא שם הרש"ב: פיתוח שכל ורעיון, וכל שכן העברת השכל לאדם אחר, מתרחשת באמצעות אותיות גשמיות שנושאות את האור. הן ה'מוליך' שמעביר את האור הנפשי המופשט, בדיוק כמו אנרגיית החשמל שזקוקה לחוט ברזל גס כדי 'להוליך' הלאה.

ביטוי חסידי מפורסם אומר: "כל הגבוה גבוה ביותר - נופל למטה ביותר". האבן הגבוהה בחומה, נופלת הכי רחוק וכך ככל שנברא הוא נמוך מבחינה חומרית, כך מבשר על שורש גבוה יותר. ככל **שהגשמי הוא נמוך ומת מבחינה גלויה, כך שורשו מרומם** וממשיך את האור הבלי גבולי לשרות בעולם הזה.

סיפור חסידי ישן (על פי הספר שרי המאה): פעם בליל יום הכיפורים, ראה הצדיק מברדיטשוב קטרוג חמור מתעורר על ישראל. הוא הפך בדעתו למצוא לימוד זכות אשר יטה את תנועת המאזניים. הוא יצא לסיבוב בין בתי העיירה ופתאום הרגיש זכות מיוחדת מרחפת מעל אחד הבתים. הצדיק נכנס פנימה וראה אישה צעירה יושבת ובוכה, מתפללת לבדה. היא נחרדה לראות את הצדיק מול עיניה ופרצה בבכי. מעת לעת היה הצדיק נכנס לבתי התושבים להוכיח אותם על חטאיהם והיא הייתה בטוחה כי רבי לוי יצחק בא לבקר אותה על מעשיה.

היא מיררה בבכי ואמרה: "רבי, תאמין לי שאינני מוצאת מנוח לעצמי מאז אותו מעשה. כבר התחננתי וביקשתי מחילה מה' למרק את חטאי". הצדיק ביקש ברוגע להבין על מה מדברת. היא סיפרה כך: "ההורים שלי היו גרים בכפר קטן, סמוך לכאן והתפרנסו ממחלבה שהייתה שייכת לפריץ, אדון הכפר. כשהייתי נערה בת 17 הם נפטרו ואני נשארתי לבדי בלי כתף תומכת. בתמימותי הלכתי אל הפריץ וביקשתי להמשיך את הסדר החכירה. הפריץ החל לדבר על המחירים, ופתאום הבנתי שהוא מכוון אל דברים אחרים לגמרי. הוא ביקש ממני לבוא לכאן לעתים קרובות ואני נחרדתי. ניסיתי להסביר כי אני נערה יהודייה, אך הוא ביקש לאחוז לפחות בשיער שהשתלשל מראשי, ולפני שהספקתי להוציא הגה - כך עשה. נמלטתי בזעזוע מביתו, עזבתי את הכפר ההוא ועברתי לכאן.

"מאז אותו יום, אינני מוצאת מנוח לנפשי. אני חשה אשמה בכך שאפשרתי לו לטמא את שערותי. לקחתי מספריים וגזרתי את שערותי הארוכות, והנה, היא צעקה, תלתל אחד נשאר לי מאז. בכל פעם שלבי מתמלא צער על רוע מזלי, אני מוציאה את התלתל ומצדיקה דין שמים".

ניגב הצדיק דמעה מעינו ואמר: "ריבונו של עולם, אם עם ישראל צריך זכויות, קח את התלתל של הנערה הפשוטה והתמימה הזו והנח אותו על כף המאזניים"...

4. ספר המאמרים תרנ"ט/ב: ידוע ההפרש בין השפעת השכל מרב לתלמיד, שהיא שפע **רוחניות** ובין השפעת

---

8. היום יודעים יותר מזה: **החומר עצמו חי.** מה שנראה כגוף דומם ומת, הוא למעשה עולם מלא תנועה. אנטוני ואן לוונהוק, שחי בעיירה דלפט בהולנד לפני כ-400 שנה, היה אחד האנשים ששינה את העולם ותרם תרומה כבירה להבנת החיים. לוונהוק ניהל חנות בדים וסוחרי הבדים באותה תקופה, נהגו להשתמש בזכוכית מגדלת כדי להביט אל תוך הבד ולבחון את האיכות שלו. סוג הבד, איכות התפירה, צפיפות החוטים וכו'.

לוונהוק לא היה מרוצה מרמת ההגדלה שסיפקה הזכוכית והוא רצה לדעת יותר על הבד שלו. בלי להיות מדען, בצורה חובבנית למדי, החל לשכלל את מכשיר המיקרוסקופ שהומצא בהולנד באותה תקופה. הוא הצליח להגדיל עצמים יותר ויותר זעירים, הוא הביט עם המקרוסקופ שלו לתוך כל יצור שזז בשטח, עד שהיה האדם הראשון בהיסטוריה שראה חיידקים. הוא גילה לתדהמתו שבתוך מה שנראה כחומר שטוח ומת, קיימים חיים פעילים, שלמעשה מכריעים את הבריאות שלנו.

ככל שהמיקרוסקופ התקדם והשתכלל, אנו יודעים הרבה יותר: לא רק שבתוך החומר קיימים חיים, אלא למעשה **החומר עצמו 'חי' ומתנועע**. כן, מה שנראה במבט חיצוני, כמו משטח דומם, קפוא ומת, אוצר בתוכו תנועה אדירה בלתי פוסקת. כיום יודעים שבתוך גרגיר החומר הזעיר ביותר, יש עולם שלם של אטומים ובתוך כל אטום יש חלקיקים זעירים שנעים במהירות עצומה.

הטיפה שהיא השפעה **גשמית**. דהשפעת השכל היא רק **הארה** לבד והראיה שאינו נעשה מזה מציאות חדשה, דמי שאינו בעל מוחין, כמה שישפיע לו לא יועיל מאומה וכ־מאמר העולם 'ראש אי אפשר לשתול'. משא"כ בהשפעה גשמית נשפע **מהות המוחין ממש עד שמוליד נפש שלם במוחין וכל כחות נפשו**, עד שנעשה הבן כמו האב ממש... והשפעה זו נמשכת בטיפה גשמית משום **דהמשכת העצם אינה יכולה להיות דרך הרוחניות כי אם בגשמיות דווקא, ד'נעוץ תחילתן בסופן'.**

תורת החסידות מטפסת רמה שלישית: עד כאן דיברנו על אנרגיה עמומה של קליפת נוגה, אולם כאשר מקיימים מצווה עם החומה, חושפים את הניצוץ האלוקי שבו ומרוממים את החומר. הקדושה מאירה בתוך החומר והוא משתנה ומתעלה. כך שהגוף הוא פיסת אלוקות. מהות קדושה על השטח הפיזי.

אחד הביטויים המוחשיים לכך הוא **התקדשות המזוזה.** אנו יודעים כי בריאות ופרנסה תלויים במזוזה, אבל אחרי הכול, מדובר בעור של פרה שטיילה קודם ברפת. אמנם זאת המהפכה שנעשית בכוח המצווה. המזוזה שנכתבה לשם שמים מוציאה את האור הטמון בה והופכת להיות מפתח של קדושה שמגן על הבית. וכך כל גוף יהודי שמקיים מצווה, הוא בעצם מזוזה קדושה שמוצפת באור אלוקי.

כיום איננו זוכים לראות את האור הזה, אין לנו את ה'מיקרוסקופ' האלוקי, שמאפשר לראות את הקדושה השורה בתוך החומר. אנו מתפללים לאור הגאולה השלמה, בה נזכה להבטחת "וראו כל בשר כי פי ה' דבר", אבל יש גדולים שהתברכו בעיני הרנטגן הללו כבר היום ובשבילם לא חרב הבית.

בערב המלחמה הנוראה, הגיע האדמו"ר רבי אהרן מבעלז לבקר בברלין. הרבי מליובאוויטש היה אז אברך צעיר שחי חיים נסתרים מהעין הציבורית. הוא חפץ לפגוש את הצדיק מבעלז ועמד בתור ללחוץ את ידו. האדמו"ר עטף את ידו במגבת ולחץ את ידי הנוכחים באמצעות המגבת. כאשר הרבי התקרב, הסיר האדמו"ר את המגבת ולחץ ידו בחמימות. הוא פנה אל הנוכחים ושאל לזהותו של האברך. הם השיבו: "חתנו של האדמו"ר מליובאוויטש". הנהן הצדיק: "הרגשתי **יד חמה**...".

האמת היא, שפרשתנו עצמה מוכיחה זאת: הפסוקים הבאים מספרים כיצד אברהם שולח את אליעזר להביא אישה ליצחק ומשביעו להביא אישה משם ולא לחתן את יצחק עם בנות כנען. ואז עושה דבר מוזר שקשה לעכל אותו: אברהם מבקש מאליעזר להניח יד "תחת ירכו", במקום המילה, ולהישבע.

כמובן זה צעד תמוה בכל קנה מידה. ההסבר הוא שכאשר נשבעים צריך לאחוז חפץ מצווה, כפי שהיה נהוג בימי הסנהדרין שהנשבע היה עושה זאת באחיזת ספר תורה. חפץ המצווה היחידי שהיה לאברהם אבינו הוא מקום המילה ולכן ציווה את אליעזר להניח ידו תחת ירכו. וזה מעורר שאלות: הרי המילה התבצעה ארבעים שנה קודם וכיצד המקום קדוש עכשיו? מכאן שמצוות המילה עשתה את הבלתי יאומן וחיברה חומר ורוח והפכה את הבשר למאיר באהבת ה'.

ליקוטי שיחות ג/759: המצווה היחידה בה המשיכו האבות קדושה בתוך הגשמיות הייתה מצוות מילה. הקדושה חדרה בתוך הבשר ונשארה בו הלאה, ככתוב 'והייתה ברי־תי בבשרכם'... לכן אמר אברהם 'שים נא תחת ירכי', שכן קדושת המצווה נשארת חקוקה בגוף והוי חפץ של מצוה.

כעת, משיגים מבט חדש על משמעות קבורת הגוף ותחיית המתים לעתיד לבוא: הגוף הוא **פיסת אלוקות**. הוא נציגות אלוקית עלי אדמות ולכן מצווה לטומנו באדמה בכל הכבוד הראוי, לקראת תחיית המתים לעתיד לבוא, שאז יתגלה בו שורשו הרוחני והאורות שהוטמעו בו בכוח מעשה המצוות.

אגרות קודש הרבי מליובאוויטש ח"ב/סז–סט: טעם הבריאה בכלל ובריאת האדם בפרט היא מפני שנתאווה הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים. היינו שהיש והחומר יהיו בבחינת ביטול, שעי"ז שורה ומתגלה בהם אור ה' אין סוף ברוך הוא... וזהו שהתורה והמצוות ניתנו למטה בדב־רים גשמיים... כדי שיהפכו היש ויעשוהו כלי לאלוקות... והנה כללות הבריאה הולכת ומתבררת [בהדרגה] והשלימות תהיה בעולם התחיה, שיעביר את רוח הטומאה מן הארץ... ואז יתקבל שכר זה למטה נשמה בגוף דוקא, תכלית ושל־מות בריאת העולם הזה שלכך נברא מתחילתו.

הדברים נושאים מסר כביר כבר במציאות העכשווית. אפשר לזכות ל"תחיית המתים" כבר עכשיו: התשובות האמתיות של החיים, נמצאות בתוך החומר ולא ברעיונות הגבוהים. המדרגה הגבוהה ביותר בעבודת ה' מושגת, כאשר מקדשים את החומר ולא בורחים ממנו אל הרוח. אכילה ושתייה לשם שמים, חיי אישות לשם שמים, וכמובן, קידוש הכישרון הגשמי לשם שמים.

כאשר יהודי מקדש את החומר לפרנסתו, הוא נותן לקב"ה מהכישרון הייחודי שלו או מייעד את החפצים הגשמיים לקדושת שמו - מצייר, מנגן ומפסל לשם שמים - הוא מחבר שמים וארץ.

ברוך נחשון נולד בבית דתי לאומי בחיפה ובלט מילדות בכישרון הציור שלו. אחרי הצבא סחב אותו חבר להתוועדות בכפר חבד, הוא נשבה בקסם הניגונים והחליט להישאר בישיבת תומכי תמימים. אחרי החתונה עם שרה, החליטו להגשים את החלום ולנסוע אל הרבי. ביחידות שארכה שלוש שעות, פרש לפני הרבי את ההתלבטות שלו: הוא אוהב לצייר, אבל אינו רואה כיצד זה קשור לקדושה.

הרבי הדהים אותו במילים כבירות: **"דורי דורות לא תיקנו את חוש הציור ואתה תתקן את החוש הזה".** הרבי התחייב לפרנס אותו שנה שלמה, במהלכה יעמיק בלימוד הציור ואף הפנה אותו לארכיטקט מפורסם, שימליץ על מורה מתאים לרמה הגבוהה שלו.

ברוך החל לצייר מראות קדושים, את ירושלים, את חברון ואת שרפי מעלה המרחפים מעל ירושלים. אחרי שנים החליט לקיים תערוכה בארצות הברית לציורים שהלכו ונערמו. הוא נכנס ליחידות עם 2-3 ציורים והרבי הדהים ואמר שהוא רוצה לצאת לבקר בתערוכה שלו. זאת הייתה אחת היציאות היחידות של הרבי מחדרו במשך יותר מארבעים שנה!. הרבי שהה בתערוכה קרוב לשעה והתעניין בכל

אחד מהציורים, העיר והאיר. הרבי שאל איך הולכים המכירות והוא ענה: "כשאנשים שומעים את המחירים הם כמעט מתעלפים". הרבי הגיב: "תמכור לאנשים בריאים...".

זאת שליחותנו עלי אדמות: לתקן את החומר באמצעות החוש הייחודי האישי. אנו קרובים לרגע השיא בו ההיסטוריה כולה תבקע החוצה והחומר יצעק אלוקות השתא ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר׳ שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il